

Welkom in Pentagon Valley, waar big tech en defensie versmelten

Maurits Martijn

17.07.25 Analyse 7-9 min

Sam Altman, CEO van OpenAI, spreekt op 21 januari 2025 in het Witte Huis over 'Project Stargate', een samenwerking met de Amerikaanse overheid en een aantal techreuzen. President Donald Trump kijkt toe. Rechts staan Altman, Masayoshi Son en Larry Ellison. Foto: Jim Watson / Getty Images

Grote Amerikaanse techbedrijven laten je graag geloven dat ze zijn ontstaan door de inspanningen van geniale nerds in rommelige garages. Ze vertellen er zelden bij dat ze óók zijn grootgebracht met het geld en de ideeën van het Pentagon. En de verwevenheid tussen de Amerikaanse defensie, veiligheidsdiensten en Silicon Valley wordt alleen nog maar groter.

Zoekmachine Google was een werkelijk briljante uitvinding. Vóór Google was zoeken op het internet de hel op aarde. Er was geen orde, geen structuur; slechts chaos en willekeur.

Halverwege de jaren negentig van de vorige eeuw kwamen twee jonge onderzoekers van Stanford met een elegante oplossing. Waar de meeste zoekportalen de volgorde van resultaten bepaalden door te tellen hoe vaak de zoekterm op een site voorkwam – hallo chaos en willekeur – berekende het algoritme van Sergey Brin en Larry Page de relevantie van een site aan de hand van het aantal links ernaartoe.

Hun idee: hoe meer er naar een site wordt gelinkt, hoe belangrijker hij wordt gevonden, hoe betrouwbaarder hij dus is en hoe hoger hij in de zoekresultatenlijst moet verschijnen. Het was geweldig, een revolutie en een doorslaggevend succes: grondleggers Page en Brin bouwden een van de succesvolste bedrijven van de afgelopen decennia.

De ontstaansgeschiedenis van Google is het clichématige schoolvoorbeeld van het succesvolle techbedrijf in Silicon Valley: sociaal onaangepaste maar geniale jongens (ja, het zijn altijd jongens) doen een baanbrekende vondst (in een lab of een garage; de jongens van Google gingen ná de vondst in een garage werken) en daarna gaat alles vanzelf. Er komt financiering, het product wordt populair, er komt een verdienmodel en het geld stroomt binnen. Noem het: de Amerikaanse start-updroom.

Toch is het ontstaan van Google niet alleen een verhaal over whizzkids die ingevingen krijgen tussen de opgestapelde pizzadozen.

Mede mogelijk gemaakt door de CIA

Het is ook het verhaal van gericht Amerikaans overheidsbeleid. Brin en Page hadden Google niet kunnen bouwen zonder verschillende overheidssubsidies. Ze ontvingen geld van de National Science Foundation en de Defense Advanced Research Projects Agency (DARPA). De onderzoeksgroep van Brin aan Stanford kreeg ook een bijdrage van een fonds dat grotendeels gefinancierd werd door de Amerikaanse inlichtingendiensten NSA en CIA.

Volgens Jeff Nesbit, een hoge Amerikaanse ambtenaar die onder meer werkte als *Director of Public Affairs* van de National Science Foundation, financierde de Amerikaanse overheid het project omdat het aansloot op haar eigen wensen. Met name de inlichtingendiensten hadden in de begindagen van het internet namelijk behoefte aan technologie die orde kon scheppen in grote hoeveelheden digitale data.

Waren Brin en Page precies dat aan het onderzoeken waar de NSA, de CIA en de inlichtingendiensten op hoopten? Absoluut.

En dat projecten als die van de Googlemen óók het digitale gedrag van miljoenen internetgebruikers registreerden en analyseerden, maakte ze al helemaal aantrekkelijk voor de Amerikaanse regering, stelt Nesbit. Google en andere techprojecten waren de bouwstenen van wat Nesbit in retrospect de ‘welovertogen creatie van de moderne massasurveillancestaat’ noemt.

‘Heeft de CIA het werk van Brin en Page direct gefinancierd, en dus Google gecreëerd? Nee’, schrijft Nesbit. ‘Maar waren Brin en Page precies dat aan het onderzoeken waar de NSA, de CIA en de inlichtingendiensten op hoopten – met behulp van hun subsidies? Absoluut.’

Het Pentagon en Silicon Valley zijn niet langer gescheiden werelden

Die overheidssubsidies zijn niet voorbehouden aan Google: de verstrengeling tussen de Amerikaanse regering en de techsector is er altijd al geweest. Silicon Valley ontstond als een technologische kraamkamer van het leger tijdens de Koude Oorlog. Hier werden chips, raketten en computers gebouwd in de strijd tegen de Sovjet-Unie.

Amerikaanse belastingdollars financierden de technologieën die vandaag het fundament vormen van het moderne gedigitaliseerde leven. Het internet begon als een militair communicatienetwerk. Gps ontstond als een geheim satellietproject om nucleaire raketten te kunnen detecteren. Microchips, touchscreens, stemherkenning (hallo Alexa!); zonder de Amerikaanse overheid zou ons leven er heel anders uit hebben gezien. Een iPhone zonder al deze elementen is zo kek als een walkietalkie.

Zelfs de bedrijven van opperentrepreneur Elon Musk kunnen niet zonder de diepe zakken van Uncle Sam. Zijn bedrijf SpaceX ontving meer dan twintig miljard dollar subsidie van onder meer NASA en het ministerie van Defensie voor de productie van satellieten en raketten.

De jonge miljardenbedrijven Palantir (software voor gegevensanalyse) en Anduril (defensietechnologie), die beide hun naam ontleen aan *The Lord of the Rings*, werden gefinancierd door de investeringsfondsen van de CIA (InqTel) en het ministerie van Defensie (DIU).

Andersom heeft de Amerikaanse techindustrie altijd óók de (geo)politieke doelen van de VS gediend. Bedrijven als Google, Cisco, Microsoft, AT&T en Facebook vormden de technologische ruggengraat van de imposante aftapmachine die de National Security Agency (NSA) tot zijn beschikking had, zo leerden we van de onthullingen van klokkenluider Edward Snowden in 2013.

Maar Silicon Valley en militair Amerika waren wel altijd gescheiden werelden, en dat is de laatste tijd aan het veranderen. Volgens onderzoeksjournalist Jack Poulson veranderen techbedrijven langzaam maar zeker in militaire bedrijven. Ze leveren AI-technologie zodat Amerikaanse drones gericht targets kunnen raken; ze produceren augmentedrealitybrillen voor soldaten op het slagveld; ze vormen met hun clouds de infrastructuur waarvan zowel geheime diensten als tientallen legeronderdelen afhankelijk zijn voor hun

communicatie en dataopslag.

Merch van de website van Anduril Industries.

Verstrengeling wordt versmelting

Poulson doet al jaren onderzoek naar de relatie tussen Silicon Valley en de Amerikaanse veiligheidswereld, en laat in publicaties op zijn site Tech Inquiry zien dat big tech een steeds fundamentele rol speelt voor het leger en de Amerikaanse inlichtingendiensten. Makkelijk is dat onderzoek niet: veel contracten zijn geheim en geclassificeerd. Toch hebben Poulson en andere onderzoekers het een en ander boven tafel weten te krijgen.

Bijvoorbeeld:

- Amazon levert clouddiensten aan de CIA en andere inlichtingendiensten voor datamanagement om 'terroristische aanslagen te voorkomen'. Het prijskaartje: 600 miljoen dollar. Amazon biedt ook de cloud-infrastructuur voor de NSA, getiteld 'Wild en Stormy', voor 10 miljard dollar.
- Alphabet (moederbedrijf Google), Amazon, Microsoft en Oracle leveren samen de clouds voor zeventien verschillende inlichtingendiensten, voor 'tientallen miljarden' dollars.
- Alphabet, Amazon, Microsoft en Oracle bouwen ook samen voor 9 miljard dollar de 'Joint Warfighting Cloud' van het ministerie van Defensie, nodig om 'tegenstanders een stap voor te blijven'.
- 250.000 medewerkers van Defensie gebruiken de kantoorsoftware (mail, agenda, drive) van Google.
- Microsoft ontwikkelt 'augmentedrealityheadsets' voor het ministerie van Defensie. Dat kost 22 miljard dollar voor tien jaar. Ze maken onder meer 120.000 augmentedrealityapparaten die soldaten kunnen trainen voor de strijd.

Merch van de website van Palantir.

Het gaat niet alleen over deals en samenwerkingen. Onderzoekers zien hoe Amerikaanse techbedrijven een verlengstuk van de Amerikaanse macht zijn geworden. De Verenigde Staten hebben hen nodig om data en inlichtingen te verzamelen, het land tegen digitale spionage te beschermen en hun technologische (communicatie-)infrastructuur te verzorgen.

Ze zijn de ‘oren en ogen’ van de Verenigde Staten, onmisbaar voor het veiligheids- en buitenlandbeleid.

De oorlog in Oekraïne is daar een illustratie van. In de eerste jaren van de oorlog, toen de VS nog zonder omhaal Oekraïne steunde, speelden techbedrijven daar een doorslaggevende rol. Microsoft beschermde Oekraïne tegen Russische cyberaanvallen. Apple paste Apple Maps aan, Google deed hetzelfde met Google Maps, zodat Rusland cruciale informatie over de Oekraïense troepenverplaatsingen miste. Amazon hielp met de beveiliging van belangrijke data van de Oekraïense regering. En Musks Starlink-satellieten zorgden ervoor dat Oekraïners toegang hadden tot het internet.

Silicon Valley is patriottischer dan vaak gedacht

En er is recent nog iets veranderd: de terughoudendheid waarmee grote techbedrijven spraken over hun relatie met de Amerikaanse overheid heeft plaatsgemaakt voor een expliciete vereenzelviging met het nationale veiligheidsbeleid van de VS.

Meta, OpenAI, Amazon en Alphabet slaan allemaal openlijk op de patriottische trom. ‘Het tij is gekeerd’, zei Meta’s chief technology officer Andrew Bosworth afgelopen juni. ‘Er zit een veel sterkere patriottische drijfveer achter Silicon Valley dan mensen vaak denken.’

Diezelfde Bosworth werd een aantal weken geleden, samen met de chief product officer van OpenAI, de chief technology officer van Palantir en de voormalige chief research officer van OpenAI, benoemd tot luitenant-kolonel in het Amerikaanse leger. De chiefs worden onderdeel van het Army Transformation Initiative, een project dat de strijdkrachten ‘efficiënter, slimmer en dodelijker’ moet maken.

Er is in Silicon Valley een soort collectieve “wij zijn team America”-sfeer ontstaan

‘Er is in Silicon Valley een soort collectieve “wij zijn *team America*”-sfeer ontstaan’, zegt de Nederlandse onderzoeker Katja Bego van de Britse denktank Chatham House. ‘Het idee daarbij is dat de tech- en AI-industrie cruciaal zijn om de hegemonie van de VS op het wereldtoneel te waarborgen.’

Volgens Bego spelen geopolitieke redenen een rol – het wereldtoneel is volatieler, de VS is betrokken bij de oorlogen in Israël en Oekraïne – maar liggen er ook financiële drijfveren aan ten grondslag. Het Amerikaanse defensie- en inlichtingenbudget is gigantisch en de (vermeende) wedloop met China legt Silicon Valley geen windeieren.

Die *team America-vibe*, in combinatie met ‘machismo oorlogstaal’ van de *techbros*, baart Roberto González zorgen. De hoogleraar Antropologie van San José State University in California deed uitvoerig onderzoek naar de relatie tussen het Pentagon en Silicon Valley, en publiceerde daar in april 2024 het artikel *How Big Tech and Silicon Valley are Transforming the Military-Industrial Complex* over. Ruim een jaar later is de versmelting tussen big tech en het Pentagon die hij daarin beschrijft ‘in een stroomversnelling geraakt’, vertelt hij.

González waarschuwt dat de enorme hoeveelheden geld voor het militaire techcomplex niet aan andere zaken worden besteed. ‘Wat missen wij als Amerikanen als er zoveel middelen én techtalent gaan naar de ontwikkeling van militaire technologieën en niet naar, pak ’m beet, alternatieve energietechnologie, gezondheidsontwikkelingen of andere tech die de samenleving beter maakt? Wij liggen hier nogal achter als het om basisinfrastructuur gaat. Het is best lastig om een goed treinsysteem te vinden, *you know*.’

Liever zo min mogelijk overheid

De hoogleraar heeft nog grotere zorgen over de ongezonde afhankelijkheid van de techbedrijven. De VS heeft hen zo hard nodig voor zulke cruciale taken dat dit ze een ongeëvenaarde machtspositie geeft. Hij verwijst naar Elon Musk, die dreigde zijn satellieten uit te zetten in Oekraïne als de Verenigde Staten hem niet meer geld zouden geven. Maar het gaat González ook om het ‘voor wat, hoort wat’-principe. Techbedrijven willen zo min mogelijk overheidsbemoediging. ‘Verwacht daarom geen noemenswaardige regulering of wetgeving op het gebied van kunstmatige intelligentie of privacy’, stelt hij.

Voor Katja Bego van Chatham House zit het grote risico van de versmelting tussen Silicon Valley en het Pentagon ook in die machtspositie. ‘Er zit nauwelijks meer een rem op’, zegt ze. ‘De boodschap is: het voortbestaan van de VS en de bestaande wereldorde hangt af van technologische voorsprong en daarom moet de techindustrie ongeremd groeien.’

Bego verwijst naar de Amerikaanse president Eisenhower, die in 1961 al waarschuwde voor een te grote macht van het ‘militair-industrieel complex’, de informele alliantie tussen het Amerikaanse leger en de defensie- en wapenindustrie. Samen zouden zij te veel invloed uitoefenen op politiek beleid en daarmee de democratie ondermijnen.

Dat gevaar is nu nog groter, denkt Bego. ‘Een paar van de wellicht machtigste bedrijven ooit raken verwickeld met het machtigste leger ooit. Ze kunnen allebei, op hun eigen manier, beslissingen maken over oorlog en vrede en daarbij veel kapotmaken, als ze dat willen. Als die scheidslijnen vervagen dan is dat, ja, best wel ondermijnend.’